

TRŮNNÍ PRÁVO

Jakub Razim

Pojem

- **trůnní právo** = souhrn právních **zásad**, na jejichž základě se **přenáší panovnická moc** a hodnost z jedné osoby na osobu druhou
- vysoce obecná a flexibilní pravidla chování
- **nástupnický řád** = soubor **pravidel určujících pořadí, podle něhož je z okruhu osob oprávněných k nástupnictví** povoláván jeden kandidát k převzetí vlády po svém předchůdci
- u nás do roku 1306 zásadně **legitimní muž. potomci Přemyslovců v otcovské linii**

Elementy

■ dědičnost:

- **seniorát** (z lat. *senior*) → nejstarší v rodě
- **primogenitura** (z lat. *primus* + *gignere*) → nejstarší syn

■ volitelnost/aklamace

■ nastolení/pomazání a korunovace

Přemyslovská doba 1

- Pro Čechy **dědičnost vlády** v přemyslovském rodě dosvědčena již v 10. století
- **Břetislavův stařešinský řád (1055)** - Kosmova kronika
- **Věk** základním kritériem seniorátního řádu
- Vrchním vládcem má být napříště ten z Přemyslovců, kdo ostatní předčí věkem, tedy nejstarší
- Pozdější obcházení Břetislavova politického testamentu je významným indikátorem existující právní normy
- Zůstává otázka počátku seniorátu (ještě před Břetislavem?)

Přemyslovská doba 2

- Vliv dědičné královské hodnosti na seniorátní řád?

A) Zlatá bula sicilská 1212 (ZBS)

B) Zlatá bula ulmská 1216 (ZBU)

Zlatá bula sicilská 1212

- o mechanismu přemyslovské trůnní posloupnosti vypovídá jen pramálo konkrétního
- precizovala podmínky integrace nově povýšeného českého království do středověké říše

1. Čechy jsou povýšeny na království

2. královská hodnost má připadnout Přemyslu Otakarovi I. a jeho nástupcům

3. český král je volen

4. na domácí půdě zvolený král má být v říši potvrzen

Zlatá bula sicilská 1212

- propůjčení **trvalé královské hodnosti** nejen Přemyslovcům, ale jakýmkoliv jejich následovníkům v královském důstojenství bez ohledu na příbuzenský status
- **volitelnost** českého panovníka stejně jako poměr domácí volby k říšské aprobaci společným dědictvím doby knížecí
- první volební shromáždění doložena v první čtvrtině 10. století
- představa o primátu domácí volby před následným víceméně automatickým schválením zvoleného kandidáta v říši se vyprofilovala mezi českou vzdělanou elitou asi až v 2. polovině 13. století
- **o dědicích, tj. o potomcích Přemyslova rodu s dědičným právem k trůnu ve volebním článku listiny ani slovo**

Zlatá bula ulmská 1216

1. uznání Václavovy domácí volby

2. udělení dědičné královské hodnosti Václavovi

3. zvolený Přemyslův syn je jeho prvorozencem

- první bod se nijak nevymyká z tradic česko-říšských vztahů, pouze konstatuje, že předáním symbolů moci = **regálií** bere hlava říše na vědomí v Čechách provedenou elekcí
- přiznává Friedrichovi II. právo **propůjčovat královskou hodnost** domácímu zvolenci, ačkoliv tato byla již roku 1212 na trvalo přiznána jak Přemyslovi, tak i jeho následovníkům na českém trůně
- že by byl Václav **prvorozencem** Přemysla Otakara I., netvrdí žádný ze soudobých českých pramenů

Zlatá bula ulmská 1216

- **Přemysl Otakar I. volbou svého syna Václava mladším králem nezavedl v Čechách nový nástupnický řád, tj. primogenituru**
- Důvody:
- Václav nebyl Přemyslovým prvorozeným synem
- písemnosti svědčící o jeho prvorozenectví jsou projevem dynastické propagandy řízené českým králem Přemyslem a nikoliv výrazem právního stavu v oblasti nástupnictví

Shrnutí pro dobu přemyslovskou

- za vlády posledních Přemyslovců **svědectví o seniorátu umlkají**
- **biologické možnosti** vládnoucí dynastie, která se v průběhu 13. století ztenčila na jedinou rodovou větev, v níž vláda přecházela na prvorozeného syna, který se smrtí otce stával zároveň seniorem rodu
- **přetrvává úcta k lepším právům staršího člena panovnického rodu** (volba 1306)
- „soukr.“ → „veřej.“ dědické právo: **neprovdané + nezaopatřené kr. dcery**

Lucemburská doba

- pražský sněm 1341 → listina o dědičnosti v lucemburském rodě; primogenitura (? sporná obec. platnost)
- **1348 konfirmace Karla IV. a upřesnění ZBS** → svobod. volba při neexistenci potomků luc. dyn. obojího pohlaví; dědičnost pravidlem, volba výjimkou
- od 60. let 14. stol. → čes.-rak. dědické smlouvy (nutnost přijetí stavy a korunovace)
- **1421 čáslavský sněm** → sesazení Zikmunda

Jagellonská doba

- **1458 zvolen Jiří z Poděbrad bez ohledu na dědické nároky →**
zrušení česko-rak. děd. smluv
- **1469 zvolen Vladislav Jagellonský na popud Jiřího za nástupce**
- 1471 opakovaná Vladislavova volba po smrti Jiřího
- rozkolísaná terminologie: dědičný x volený x přijatý král
- smlouva se zem. reprezentací (kapitulace - vol., reverzy - děd.)
- **uznání nástupnického zákona Karla IV. (1348) pro další vládnoucí dyn.**
- **1510 sněmovní usnesení o děd. právech Anny Jagellonské**
- **1515 hab.-jagel. sňatkové a dědické smlouvy: Ludvík + Marie, Anna + Ferdinand**

Habsburská doba

- **1526 → Č.: svobodná volba Ferdinanda I.** (24 volitelů po 8 z každého stavu); **Slez.:** dodatečná volba; **M, Luž.:** uznání děd. nároků Anny
- **2 korun. reversy 1526 a 1545** (děd. nároky Anny Jagellonské)
- děd. nároky král. dcer do pragmat. sankce → sporné politikum
- 1527 korunovace Ferdinanda I.
- **rezignace:**
 - **Rudolf II. se vzdal vlády prospěch nejst. bratra Matyáše:** 1608 (vedl. země) a 1611 (čes. země)
 - **bratři Matyáše se vzdali nástupnictví ve prospěch Ferdinanda II.:** 1617
- **OZZM 1627/8 → děd. monarchie, trůn přechází na dědice bez stav. spolupůsobení**
- **1621 a 1635 domácí nástup. řád → primogenitura + majorát** (nejst. zák. lž. II.)

Pragmatická sankce

- 1713
- 1720 přijato zem. sněmy Č, M, Slez
- záruky: rodinné, státoprávní, mzn.
- obsah:

1. nedělitelnost hab. soustátí

2. dědičnost trůnu

1. priorita mužů
2. primogenitura
3. děd. práva žen
4. v rámci celého hab. rodu